Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

16 iulie 2020*

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Regulamentul (UE) nr. 650/2012 – Domeniu de aplicare – Noțiunea de «succesiune cu elemente de extraneitate» – Noțiunea de «reședință obișnuită a defunctului» – Articolul 3 alineatul (2) – Noțiunea de «instanță judecătorească» – Aplicarea normelor privind competența judiciară în privința notarilor – Articolul 3 alineatul (1) literele (g) și (i) – Noțiunile de «hotărâre» și de «act autentic» – Articolele 5, 7 și 22 – Acord de alegere a forului și de alegere a legii aplicabile succesiunii – Articolul 83 alineatele (2) și (4) – Dispoziții tranzitorii”

În cauza C-80/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Curtea Supremă a Lituaniei), prin decizia din 17 ianuarie 2019, primită de Curte la 4 februarie 2019, în procedura inițiată de

E. E.

cu participarea:

Kauno miesto 4-ojo notaro biuro notarė Virginija Jarienė,

K.-D. E.,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, domnii M. Safjan și L. Bay Larsen, doamna C. Toader (raportoare) și domnul N. Jääskinen, judecători,

avocat general: domnul M. Campos Sánchez-Bordona,

grefier: doamna C. Strömholm, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 ianuarie 2020,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru guvernul lituanian, de V. Kazlauskaitė-Švenčionienė, V. Vasiliauskienė și K. Dieninis, în calitate de agenți;

– pentru guvernul ceh, de M. Smolek, J. Vláčil și A. Kasalická, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: lituaniana.

– pentru guvernul spaniol, de S. Jiménez García, J. Rodríguez de la Rúa Puig și S. Centeno Huerta, în calitate de agenți;

– pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér și D. R. Gesztelyi, în calitate de agenți;

– pentru guvernul austriac, de J. Schmoll și G. Hesse, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de M. Wilderspin și S. L. Kalėda, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 26 martie 2020,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 alineatul (1) literele (g) și (i) și alineatul (2) primul paragraf și a articolelor 4, 5, 7, 22 și 59 din Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor (JO 2012, L 201, p. 107, rectificare în JO 2012, L 344, p. 3, în JO 2013, L 60, p. 140 și în JO 2019, L 243, p. 9), precum și a domeniului de aplicare al acestui regulament.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri inițiate de E. E. în vederea eliberării de către un notar stabilit în Kaunas (Lituania) a unui certificat de moștenitor, în urma decesului mamei sale în Germania.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit considerentelor (1), (7), (20), (22)-(24), (29), (32), (37), (39), (59), (61) și (67) ale Regulamentului nr. 650/2012:

„(1) Uniunea și-a stabilit obiectivul de a menține și a dezvolta un spațiu de libertate, securitate și justiție, în cadrul căruia este asigurată libera circulație a persoanelor. Pentru instituirea treptată a acestuia, Uniunea urmează să adopte măsuri privind cooperarea judiciară în materie civilă având implicații transfrontaliere, în special atunci când sunt necesare pentru buna funcționare a pieței interne.

[…]

(7) Funcționarea corespunzătoare a pieței interne ar trebui facilitată prin eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor care se confruntă în prezent cu dificultăți în exercitarea propriilor drepturi în contextul unei succesiuni cu elemente de extraneitate. […]

[…]

(20) Prezentul regulament ar trebui să respecte diferitele sisteme de abordare a materiei succesiunilor aplicate în statele membre. În sensul prezentului regulament, termenul de «instanță judecătorească» ar trebui, în consecință, să aibă un sens larg, pentru a include nu numai instanțe judecătorești în adevăratul sens al cuvântului, care exercită atribuții judiciare, ci și notari sau

registre de publicitate imobiliară din unele state membre, care, în anumite chestiuni de succesiuni, exercită atribuții judiciare asemenea instanțelor judecătorești, precum și notari și profesioniști din domeniul juridic, care, în anumite state membre, exercită atribuții judiciare într-un anumit caz de succesiune prin delegarea de competențe de către o instanță judecătorească. Toate instanțele judecătorești, astfel cum sunt definite în prezentul regulament, ar trebui să intre sub incidența normelor în materie de competență stabilite de prezentul regulament. În schimb, noțiunea de «instanță judecătorească» nu ar trebui să includă autoritățile extrajudiciare dintr-un stat membru, competente în materie de succesiuni în temeiul legislației naționale, cum ar fi notarii, care, în majoritatea statelor membre, cum este de obicei cazul, nu exercită atribuții judiciare.

[…]

(22) Actele emise de notari în materie de succesiuni în statele membre ar trebui să circule în temeiul prezentului regulament. Atunci când notarii exercită atribuții judiciare, ei intră sub incidența normelor în materie de competență, iar hotărârile pe care le pronunță ar trebui să circule în conformitate cu dispozițiile privind recunoașterea, forța executorie și executarea hotărârilor judecătorești. Atunci când notarii nu exercită atribuții judiciare, ei nu intră sub incidența normelor în materie de competență, iar actele autentice pe care le emit ar trebui să circule în conformitate cu dispozițiile privind actele autentice.

(23) Având în vedere mobilitatea tot mai mare a cetățenilor și pentru a asigura administrarea corectă a justiției în cadrul Uniunii și a asigura că există un factor de legătură real între succesiune și statul membru în care se exercită competența, prezentul regulament ar trebui să prevadă că factorul general de legătură, în vederea stabilirii atât a instanței competente, cât și a legii aplicabile, ar trebui să fie reședința obișnuită a defunctului la data decesului. Pentru a stabili reședința obișnuită, autoritatea care se ocupă de succesiune ar trebui să efectueze o evaluare de ansamblu a circumstanțelor vieții defunctului în cursul anilor anteriori decesului său și la momentul decesului, luând în considerare toate elementele de fapt relevante, în special durata și regularitatea prezenței defunctului în statul vizat, precum și condițiile și motivele acestei prezențe. Reședința obișnuită astfel stabilită ar trebui să demonstreze o legătură apropiată și stabilă cu statul în chestiune, luând în considerare obiectivele specifice ale prezentului regulament.

(24) În anumite cazuri poate fi dificil de stabilit reședința obișnuită a defunctului. Un astfel de caz poate apărea, în special, atunci când defunctul a plecat din motive profesionale sau economice să trăiască și să lucreze într-un alt stat, uneori pentru o perioadă lungă, dar a menținut o legătură strânsă și stabilă cu statul de origine. Într-un astfel de caz, s-ar putea considera, în funcție de circumstanțele cazului, că defunctul își are încă reședința obișnuită în statul său de origine în care s-a aflat centrul de interes al familiei sale și și-a desfășurat viața socială. Alte cazuri complexe pot apărea și atunci când defunctul a trăit alternativ în mai multe state sau a călătorit dintr-un stat în altul fără a se fi stabilit permanent într-un anumit stat. În cazul în care defunctul era cetățean al unuia dintre statele respective sau își avea toate bunurile principale în unul dintre acele state, cetățenia sa sau locul unde sunt situate bunurile sale ar putea constitui un factor special în evaluarea de ansamblu a tuturor circumstanțelor de fapt.

[…]

(29) În cazul în care o instanță judecătorească s-a sesizat din oficiu într-o cauză succesorală, astfel cum este cazul în anumite state membre, respectiva instanță ar trebui să încheie procedurile dacă părțile convin să soluționeze pe cale amiabilă succesiunea printr-o tranzacție extrajudiciară în statul membru pentru a cărui lege s-a optat. În cazul în care o instanță judecătorească nu se sesizează din oficiu într-o cauză succesorală, prezentul regulament nu ar trebui să împiedice părțile să soluționeze succesiunea pe cale amiabilă printr-o tranzacție extrajudiciară, de exemplu

o tranzacție în fața unui notar, într-un stat membru ales de acestea, în cazul în care acest lucru este posibil în temeiul dreptului statului membru respectiv. Acest lucru ar trebui să se aplice chiar dacă legea aplicabilă succesiunii nu face parte din legislația statului respectiv.

[…]

(32) Pentru a simplifica viața moștenitorilor și a legatarilor care își au reședința obișnuită într-un alt stat membru decât acela în care se soluționează sau se va soluționa succesiunea, prezentul regulament ar trebui să permită oricărei persoane îndrituite în temeiul legii aplicabile succesiunii să facă declarații privind acceptarea succesiunii, a unui legat sau a unei rezerve succesorale sau renunțarea la acestea, sau privind limitarea răspunderii pentru datorii în cadrul succesiunii, să facă astfel de declarații sub forma prevăzută în legea statului membru în care își are reședința obișnuită în fața instanțelor judecătorești ale statului membru respectiv. Aceasta nu ar trebui să excludă efectuarea de astfel de declarații în fața altor autorități din acel stat membru care sunt competente să primească declarații în temeiul dreptului național. Persoanele care aleg să facă uz de posibilitatea de a face declarații în statul membru al reședinței lor obișnuite ar trebui să informeze, ele însele, instanța judecătorească sau autoritatea care se ocupă sau care se va ocupa cu succesiunea cu privire la existența unor astfel de declarații, în termenul stabilit de legea aplicabilă succesiunii.

[…]

(37) Pentru a permite cetățenilor să profite, în condiții de securitate juridică, de avantajele oferite de piața internă, prezentul regulament ar trebui să le permită cunoașterea din timp a legii aplicabile succesiunii lor. Ar trebui introduse norme armonizate privind conflictele de legi, pentru evitarea rezultatelor contradictorii. Regula principală ar trebui să asigure că succesiunea este reglementată de o lege previzibilă, cu care succesiunea are legături strânse. Din motive de securitate juridică și pentru a evita fragmentarea succesiunii, acea lege ar trebui să reglementeze succesiunea în ansamblul său, adică totalitatea bunurilor care fac parte din patrimoniul succesoral, indiferent de natura acestora și indiferent dacă ele sunt situate într-un alt stat membru sau într-un stat terț.

[…]

(39) Alegerea legii ar trebui făcută în mod expres, printr-o declarație sub forma unei dispoziții pentru cauză de moarte sau ar trebui demonstrată prin clauzele unei astfel de dispoziții. Alegerea unei legi ar putea fi considerată ca fiind demonstrată printr-o dispoziție pentru cauză de moarte în situația în care, de exemplu, defunctul a făcut trimitere în cuprinsul dispoziției sale la prevederi specifice din legea statului a cărui cetățenie o deține sau în situația în care a menționat în alt fel respectiva lege.

[…]

(59) Având în vedere obiectivul său general, care este recunoașterea reciprocă a hotărârilor pronunțate în statele membre în materie de succesiuni, indiferent dacă astfel de hotărâri au fost pronunțate în cadrul unor proceduri contencioase sau al unor proceduri necontencioase, prezentul regulament ar trebui să stabilească norme cu privire la recunoașterea, forța executorie și executarea hotărârilor judecătorești similare celor ale altor instrumente ale Uniunii în domeniul cooperării judiciare în materie civilă.

[…]

(61) Actele autentice ar trebui să aibă aceleași efecte probatorii în alt stat membru pe care le au în statul membru de origine sau efectele cele mai apropiate. Atunci când se stabilesc efectele probatorii sau efectele cele mai apropiate ale unui anumit act autentic într-un alt stat membru,

ar trebui să se facă trimitere la natura și amploarea efectelor probatorii ale actului autentic în statul membru de origine. În consecință, legea statului membru de origine va fi cea care va stabili ce efecte probatorii ar trebui să aibă un anumit act autentic într-un alt stat membru.

[…]

(67) Pentru ca o succesiune cu elemente de extraneitate în Uniune să fie soluționată într-o manieră rapidă, simplă și eficace, moștenitorii, legatarii, executorii testamentari sau administratorii patrimoniului succesoral ar trebui să își poată dovedi cu ușurință statutul și/sau drepturile și competențele într-un alt stat membru, de exemplu într-un stat membru unde se situează bunurile succesorale. […]”

4 Articolul 1 din Regulamentul nr. 650/2012, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede la alineatul (1):

„Prezentul regulament se aplică succesiunilor privind patrimoniile persoanelor decedate. Regulamentul nu se aplică în materie fiscală, vamală sau administrativă.”

5 Articolul 3 alineatul (1) literele (g) și (i) și alineatul (2) din regulamentul menționat prevede:

„(1) În sensul prezentului regulament:

[…]

(g) «hotărâre» înseamnă orice hotărâre în materie de succesiuni pronunțată de o instanță judecătorească dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acesteia, inclusiv o hotărâre privind stabilirea de către un grefier a cheltuielilor de judecată;

[…]

(i) «act autentic» înseamnă un document în materie de succesiuni întocmit sau înregistrat în mod formal ca act autentic într-un stat membru și a cărui autenticitate:
   (i) se referă la semnătura și conținutul actului autentic și
   (ii) a fost întocmit [a se citi «a fost stabilită»] de către o autoritate publică sau orice autoritate abilitată în acest sens de către statul membru de origine.

(2) În sensul prezentului regulament, termenul «instanță judecătorească» include orice autoritate judiciară și toate celelalte autorități și profesioniști din domeniul juridic competenți în materie de succesiuni, care exercită atribuții judiciare sau acționează pe baza delegării de competențe de către o autoritate judiciară sau acționează sub controlul unei autorități judiciare, cu condiția ca aceste autorități și profesioniști din domeniul juridic să ofere garanții în ceea ce privește imparțialitatea și dreptul tuturor părților de a fi audiate și cu condiția ca hotărârile pronunțate de aceștia în temeiul legii statului membru în care își exercită activitatea:

(a) să poată face obiectul unei căi de atac sau al unui control de către o autoritate judiciară și

(b) să aibă o forță și un efect similare cu cele ale unei hotărâri a unei autorități judiciare privind aceleași aspecte.

Statele membre notifică Comisiei care sunt celelalte autorități și profesioniști din domeniul juridic menționați la primul paragraf în conformitate cu articolul 79.”

6 În capitolul II din Regulamentul nr. 650/2012 figurează articolul 4 din acesta din urmă, intitulat „Competența generală”, care prevede:

„Instanțele judecătorești din statul membru în care defunctul își avea reședința obișnuită în momentul decesului sunt competente să hotărască cu privire la succesiune în ansamblul său.”

7 Potrivit articolului 5 din acest regulament, intitulat „Acordul de alegere a forului”:

„(1) În cazul în care legea aleasă de către defunct pentru a se aplica succesiunii sale în temeiul articolului 22 este legea unui stat membru, părțile vizate pot conveni ca o instanță sau instanțele judecătorești din statul membru respectiv să aibă competență exclusivă de a se pronunța cu privire la orice chestiune referitoare la succesiune.

(2) Un astfel de acord de alegere a forului este redactat în scris, datat și semnat de părțile interesate. Orice comunicare sub formă electronică care permite consemnarea durabilă a acordului este considerată echivalentă formei scrise.”

8 Articolul 7 din regulamentul menționat, intitulat „Competența în cazul în care s-a optat pentru o lege”, enunță:

„Instanțele judecătorești din statul membru pentru a cărui lege a optat defunctul în temeiul articolului 22 sunt competente să hotărască cu privire la succesiune în cazul în care:

[…]

(b) părțile la proceduri au convenit, în conformitate cu articolul 5, să confere competență unei instanțe sau instanțelor judecătorești din statul membru respectiv sau

(c) părțile la proceduri au recunoscut în mod expres competența instanței judecătorești sesizate.”

9 Articolul 13 din același regulament prevede:

„Pe lângă instanța judecătorească competentă să hotărască cu privire la succesiune în temeiul prezentului regulament, instanțele statului membru în care își are reședința obișnuită orice persoană care, în temeiul legii aplicabile succesiunii, poate face, în fața unei instanțe judecătorești, o declarație de acceptare sau de renunțare la succesiune, la un legat sau la rezerva succesorală sau o declarație care limitează răspunderea persoanei în cauză cu privire la sarcinile succesiunii sunt competente să primească astfel de declarații în cazul care, în temeiul legii respectivului stat membru, acestea pot fi făcute în fața unei instanțe judecătorești.”

10 În capitolul III din Regulamentul nr. 650/2012, referitor la „Legea aplicabilă”, figurează articolul 21 din acesta, intitulat „Norma generală”, care prevede:

„(1) Sub rezerva cazului în care prezentul regulament cuprinde dispoziții contrare, legea aplicabilă succesiunii în ansamblul său este cea a statului în care defunctul își avea reședința obișnuită în momentul decesului.

(2) În cazul în care, cu titlu de excepție, toate circumstanțele cazului indică în mod clar că, în momentul decesului, defunctul avea în mod evident o legătură mai strânsă cu un alt stat decât statul a cărui lege ar fi aplicabilă în temeiul alineatului (1), legea aplicabilă succesiunii este legea acelui alt stat.”

11 Articolul 22 din acest regulament, intitulat „Alegerea legii”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) O persoană poate să aleagă ca legea care să se aplice succesiunii sale în ansamblul său să fie legea statului a cărui cetățenie o deține în momentul alegerii legii sau la data decesului.

O persoană care deține mai multe cetățenii poate să aleagă legea oricăruia dintre statele al căror cetățean este în momentul alegerii legii sau la momentul decesului.

(2) Alegerea legii trebuie exprimată în mod explicit, printr-o declarație sub forma unei dispoziții pentru cauză de moarte sau trebuie să rezulte din clauzele unei astfel de dispoziții.”

12 Potrivit articolului 28 din regulamentul menționat:

„O declarație privind acceptarea succesiunii, a unui legat sau a unei rezerve succesorale sau renunțarea la acestea sau o declarație concepută să limiteze răspunderea declarantului este valabilă, în ceea ce privește forma, dacă respectă cerințele impuse de:

[…]

(b) legea statului în care declarantul își are reședința obișnuită.”

13 Articolul 59 din Regulamentul nr. 650/2012 prevede:

„(1) Un act autentic întocmit într-un stat membru are aceleași efecte probatorii în alt stat membru pe care le are în statul membru de origine sau efectele cele mai apropiate, cu condiția să nu contravină în mod vădit ordinii publice din statul membru în cauză.

Persoana care dorește să utilizeze un act autentic într-un alt stat membru poate solicita autorității care întocmește actul autentic în statul membru de origine să completeze formularul elaborat în conformitate cu procedura de consultare prevăzută la articolul 81 alineatul (2) care descrie efectele probatorii pe care actul autentic le produce în statul membru de origine.

[…]”

14 Articolul 60 alineatul (1) din acest regulament prevede:

„Executarea unui act autentic care este executoriu în statul membru de origine este încuviințată în alt stat membru la cererea oricărei părți interesate în conformitate cu procedura prevăzută la articolele 45-58.”

15 Articolul 64 din regulamentul menționat prevede:

„Certificatul [european de moștenitor] se eliberează în statul membru ale cărui instanțe judecătorești sunt competente în temeiul articolului 4, 7, 10 sau 11. Autoritatea emitentă este:

(a) o instanță judecătorească, astfel cum este definită la articolul 3 alineatul (2), sau

(b) o altă autoritate care, în temeiul legislației interne, este competentă în materie de succesiuni.”

16 Potrivit articolului 83 din același regulament, intitulat „Dispoziții tranzitorii”:

„(1) Prezentul regulament se aplică succesiunilor persoanelor care au decedat la data de 17 august 2015 sau după data respectivă.

(2) În cazul în care defunctul a ales legea aplicabilă succesiunii sale înainte de 17 august 2015, această alegere este valabilă dacă îndeplinește condițiile prevăzute în capitolul III sau dacă este valabilă în aplicarea normelor de drept internațional privat care erau în vigoare, la data efectuării alegerii, în statul în care defunctul își avea reședința obișnuită sau în oricare dintre statele a căror cetățenie o avea.

[…]

(4) În cazul în care o dispoziție pentru cauză de moarte a fost făcută înainte de 17 august 2015 în conformitate cu legea pe care defunctul ar fi putut să o aleagă în conformitate cu prezentul regulament, se consideră că acea lege a fost aleasă ca lege aplicabilă succesiunii."

Dreptul lituanian

Codul civil

17 Articolul 5.4 din Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Codul civil al Republicii Lituania) are următorul cuprins:

„1. Locul deschiderii succesiunii este considerat ca fiind ultimul domiciliu al defunctului (articolul 2 alineatul 12 din prezentul cod).

2. În cazul în care testatorul nu a avut un domiciliu permanent, se consideră că locul deschiderii succesiunii este:

1) locul în care testatorul a trăit în cea mai mare parte a timpului în ultimele șase luni înainte de decesul său;

2) dacă testatorul a avut reședința în mai multe locuri, se consideră că locul deschiderii succesiunii este locul intereselor economice sau personale predominante ale testatorului (locul unde se află bunurile sale sau cea mai mare parte a acestora, atunci când bunurile se află în mai multe locuri; reședința soțului cu care testatorul a menținut relații matrimoniale în ultimele șase luni înainte de decesul său sau reședința copilului care locuia împreună cu testatorul).

3. Atunci când este imposibil să se stabilească reședința testatorului în conformitate cu criteriile indicate la alineatele 1 și 2 ale prezentului articol, locul deschiderii succesiunii poate fi stabilit în funcție de cetățenia testatorului, locul înregistrării sale, locul înmatriculării vehiculelor care îi aparțin, precum și alte împrejurări.

4. În caz de litigiu, locul deschiderii succesiunii poate fi stabilit de instanțele judecătorești, la cererea părților interesate, cu luarea în considerare a tuturor împrejurărilor."

18 Articolul 5.66 din codul menționat prevede că moștenitorii legali sau testamentari pot sesiza notarul de la locul deschiderii succesiunii în vederea obținerii unui certificat de moștenitor (denumit în continuare „certificatul de moștenitor").

Codul de procedură civilă

19 Articolul 444 din Civilinio proceso kodeksas (Codul de procedură civilă) prevede:

„1. Instanța judecătorească stabilește faptele de care depinde nașterea, modificarea sau încetarea drepturilor personale sau a drepturilor de proprietate ale persoanelor.

2. Instanța examinează cauzele:

[…]

8) referitoare la acceptarea succesiunii și la stabilirea locului efectiv al deschiderii succesiunii.”

20 În temeiul articolului 511 din codul menționat, actele notariale sau refuzul de a întocmi un act notarial pot fi contestate. Acțiunea se formulează la tribunalul în circumscripția căruia își desfășoară activitatea notarul în cauză.

Legea privind notariatul

21 Articolul 1 din Lietuvos Respublikos notariato įstatymas (Legea Republicii Lituania privind notariatul, denumită în continuare „Legea privind notariatul”) prevede:

„Notariatul cuprinde toți notarii care, în conformitate cu prezenta lege, au dreptul să ateste din punct de vedere juridic drepturile subiective care nu sunt contestate ale persoanelor fizice și juridice, precum și faptele care produc efecte juridice referitoare la acestea și de a asigura protecția intereselor legitime ale persoanelor menționate și ale statului.”

22 În temeiul articolului 2 din această lege, notarii sunt numiți și revocați de ministrul justiției.

23 Articolul 12 din legea menționată, intitulat „Independența notarilor”, prevede că notarii își exercită atribuțiile independent de influența exercitată de instituțiile publice ale statului sau ale administrației și că se supun doar legii.

24 În temeiul articolului 26 din aceeași lege, notarii eliberează, printre altele, certificate de moștenitor. Faptele constatate în documentele certificate de notar sunt considerate stabilite și nu necesită să fie dovedite atât timp cât documentele menționate nu au fost declarate nule în conformitate cu procedura stabilită de lege.

25 În conformitate cu articolul 41 din Legea privind notariatul, persoana care consideră că un act notarial a fost întocmit în mod incorect sau care se confruntă cu refuzul de a întocmi un act notarial poate formula o acțiune în fața unei instanțe.

Litigiul principal și întrebările preliminare

26 E. E. este un resortisant lituanian. Mama sa, de asemenea de cetățenie lituaniană, s-a căsătorit cu K.-D. E., un resortisant german, și și-a schimbat domiciliul pentru a trăi, împreună cu E. E., la soțul său în Germania. La 4 iulie 2013, aceasta a întocmit în fața unui notar, al cărui birou este situat în Garliava (Lituania), un testament în care și-a desemnat fiul ca moștenitor universal.

27 La decesul mamei lui E. E., survenit în Germania, pe numele defunctei era înregistrat un bun imobil, și anume un apartament situat în Kaunas (Lituania). La 17 iulie 2017, E. E. a sesizat un notar stabilit în Kaunas în vederea deschiderii succesiunii și a eliberării unui certificat de moștenitor.

28 La 1 august 2017, acest notar a refuzat să elibereze certificatul menționat, pentru motivul că, în opinia sa, trebuia să se considere că reședința obișnuită a defunctei în sensul articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 era situată în Germania.

29 E. E. a contestat acest refuz la Kauno apylinkės teismas (Tribunalul Districtual din Kaunas, Lituania). Printr-o decizie din 29 ianuarie 2018, instanța menționată a admis cererea reclamantului, pentru motivul că defuncta nu rupsese legăturile pe care le avea cu Lituania.

30 Notarul sesizat de E. E. a declarat apel împotriva acestei decizii la Kauno apygardos teismas (Tribunalul Regional din Kaunas, Lituania). În cadrul acestei proceduri, E. E. a formulat o cerere prin care solicita depunerea la dosar a unei declarații a lui K.-D. E. în care acesta afirma că nu avea pretenții cu privire la succesiunea defunctei și își dădea acordul cu privire la competența instanțelor lituaniene, nicio procedură succesorală nefiind deschisă în Germania.

31 Prin decizia din 26 aprilie 2018, această instanță a anulat decizia atacată și a respins cererea lui E. E., care a declarat recurs la Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Curtea Supremă a Lituaniei).

32 În aceste condiții, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Curtea Supremă a Lituaniei) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Trebuie să se considere că, într-o situație precum cea din speță – în care un resortisant lituanian, a cărui reședință obișnuită la data decesului său se afla eventual în alt stat membru, dar care, în orice caz, nu a rupt niciodată legăturile sale cu țara natală și care, printre altele, a făcut anterior decesului un testament în Lituania și a lăsat toate bunurile moștenitorului său, cetățean lituanian, iar la momentul deschiderii succesiunii s-a stabilit că întregul patrimoniu succesoral este format dintr-un bun imobil situat în Lituania, și un resortisant al celuilalt stat membru în cauză, soțul supraviețuitor, și-a exprimat în mod clar intenția de a renunța la toate drepturile asupra patrimoniului succesoral, nu a participat la procedura judiciară inițiată în Lituania și a fost de acord cu competența instanțelor lituaniene și cu aplicarea dreptului lituanian –, succesiunea pentru cauză de moarte are elemente de extraneitate în sensul Regulamentului nr. 650/2012 și este necesar să i se aplice acest regulament?

2) Notarii lituanieni care deschid o succesiune, eliberează un certificat de moștenitor și desfășoară alte acțiuni necesare pentru revendicarea de către moștenitor a drepturilor sale trebuie să fie considerați ca fiind o «instanță judecătorească» în sensul articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012, având în vedere că, în cadrul activităților lor, notarii respectă principiile imparțialității și independenței, deciziile lor sunt obligatorii pentru ei înșiși și pentru autoritățile judiciare, iar actele lor pot face obiectul unor proceduri jurisdicționale?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la cea de a doua întrebare, certificatele de moștenitor eliberate de notarii lituanieni trebuie considerate ca fiind hotărâri în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012 și, din acest motiv, este necesară stabilirea competenței pentru eliberarea lor?

4) În cazul unui răspuns negativ la cea de a doua întrebare, dispozițiile articolelor 4 și 59 din Regulamentul nr. 650/2012 (împreună sau separat, dar fără limitare la articolele respective) trebuie interpretate în sensul că notarii lituanieni pot să elibereze certificate de moștenitor fără respectarea normelor generale privind competența și că asemenea certificate sunt considerate documente autentice care produc efecte juridice și în alte state membre?

5) Articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 sau alte dispoziții din cuprinsul său trebuie interpretate în sensul că reședința obișnuită a defunctului poate fi stabilită doar într-un anumit stat membru?

6) Dispozițiile articolelor 4, 5, 7 și 22 din Regulamentul nr. 650/2012 (împreună sau separat, dar fără limitare la articolele menționate) trebuie interpretate și aplicate astfel încât, în prezenta cauză, potrivit faptelor menționate în cadrul primei întrebări, este necesar să se concluzioneze că părțile interesate au fost de acord cu competența instanțelor lituaniene și cu aplicarea dreptului lituanian?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a cincea întrebare

33 Prin intermediul primei și al celei de a cincea întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că o situație în care defunctul era un resortisant al unui stat membru care avea reședința într-un alt stat membru la data decesului său, dar nu rupsese legăturile pe care le avea cu primul dintre aceste state membre, intră în sfera noțiunii de „succesiune cu elemente de extraneitate” și dacă, în această situație, ultima reședință obișnuită a defunctului, în sensul regulamentului menționat, trebuie stabilită într-un singur stat membru.

34 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că Regulamentul nr. 650/2012 a fost adoptat în temeiul articolului 81 alineatul (2) TFUE, care vizează numai materia civilă cu incidență transfrontalieră.

35 În conformitate cu considerentele (1) și (7), acest regulament are în special drept obiectiv facilitarea funcționării corespunzătoare a pieței interne prin eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor care se confruntă cu dificultăți în exercitarea propriilor drepturi în contextul unei succesiuni cu elemente de extraneitate. El urmărește, potrivit considerentului (67), să soluționeze într-o manieră rapidă, simplă și eficace o succesiune cu astfel de elemente.

36 Pentru a stabili dacă o succesiune prezintă elementele menționate și, prin urmare, intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012, este necesar, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 34 din concluziile sale, să se stabilească, în primul rând, statul membru al reședinței obișnuite a defunctului la momentul decesului său și, în al doilea rând, dacă această reședință poate fi fixată într-un alt stat membru, din cauza localizării unui alt element referitor la succesiune într-un stat membru diferit de cel al ultimei reședințe obișnuite a defunctului.

37 În această privință, trebuie arătat că, deși nicio dispoziție a Regulamentului nr. 650/2012 nu definește noțiunea de „reședință obișnuită a defunctului la momentul decesului”, în sensul acestuia, în considerentele (23) și (24) figurează indicații utile.

38 Potrivit considerentului (23) al acestui regulament, sarcina de a stabili reședința obișnuită a defunctului revine autorității care se ocupă de succesiune, iar, în acest scop, această autoritate trebuie să țină seama atât de faptul că factorul general de legătură este constituit de reședința obișnuită a defunctului la data decesului, cât și de ansamblul circumstanțelor vieții acestuia în cursul anilor anteriori decesului său și la momentul decesului, luând în considerare toate elementele de fapt relevante, în special durata și regularitatea prezenței defunctului în statul vizat, precum și condițiile și motivele acestei prezențe. Reședința obișnuită astfel stabilită ar trebui să demonstreze o legătură apropiată și stabilă între succesiune și statul în cauză.

39 În această privință, considerentul (24) al regulamentului menționat evocă diferite ipoteze în care poate fi dificil de stabilit reședința obișnuită. Astfel, potrivit ultimei teze a acestui considerent, în cazul în care defunctul era cetățean al unui stat sau își avea toate bunurile principale în acel stat, cetățenia sa sau locul unde sunt situate bunurile sale ar putea constitui un factor special în evaluarea de ansamblu a tuturor circumstanțelor de fapt, atunci când defunctul a plecat din motive profesionale sau economice să trăiască și să lucreze într-un alt stat, uneori pentru o perioadă lungă, dar a menținut o legătură strânsă și stabilă cu statul de origine.

40 Din aceasta rezultă că reședința obișnuită a defunctului trebuie să fie stabilită de autoritatea care se ocupă de succesiune, prin intermediul unei evaluări de ansamblu a circumstanțelor speței, într-un singur stat membru.

41 Astfel, după cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 42 din concluziile sale și după cum rezultă din jurisprudența Curții, o interpretare a dispozițiilor Regulamentului nr. 650/2012, potrivit căreia reședința obișnuită a defunctului la momentul decesului său ar putea fi stabilită în mai multe state membre, ar determina o fragmentare a succesiunii, dat fiind că reședința menționată constituie criteriul în vederea aplicării normelor generale enunțate la articolele 4 și 21 din acest regulament, potrivit cărora atât competența instanțelor de a hotărî cu privire la succesiune în ansamblul său, cât și legea aplicabilă în temeiul regulamentului menționat, care are vocația de a reglementa succesiunea în ansamblul său, sunt determinate în funcție de reședința respectivă. Prin urmare, această interpretare ar fi incompatibilă cu obiectivele aceluiași regulament (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 octombrie 2017, Kubicka, C-218/16, EU:C:2017:755, punctul 57, și Hotărârea din 21 iunie 2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, punctele 53-55).

42 În plus, este necesar să se aprecieze dacă succesiunea prezintă elemente de extraneitate din cauza localizării unui alt element referitor la aceasta într-un stat diferit de cel al ultimei reședințe obișnuite a defunctului.

43 În această privință, trebuie arătat că Curtea a statuat că o succesiune are elemente de extraneitate atunci când cuprinde bunuri situate în mai multe state membre și în special într-un stat diferit de cel al ultimei reședințe a defunctului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iunie 2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, punctul 32). În plus, Regulamentul nr. 650/2012 vizează, în mod neexhaustiv, alte împrejurări care pot demonstra existența unei succesiuni care implică mai multe state membre.

44 Astfel cum a arătat de asemenea, în esență, domnul avocat general la punctul 65 din concluziile sale, un set de indicii concordante, precum cele menționate în cuprinsul considerentelor (23) și (24) ale Regulamentului nr. 650/2012 și amintite în special la punctele 38 și 39 din prezenta hotărâre, sub rezerva verificărilor pe care trebuie să le efectueze instanța de trimitere, sunt de natură să conducă la concluzia că o succesiune precum cea în discuție în litigiul principal, care are elemente de extraneitate, intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012.

45 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la prima și la a cincea întrebare că Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că o situație în care defunctul, resortisant al unui stat membru, avea reședința în alt stat membru la data decesului său, dar nu rupsese legăturile pe care le avea cu primul dintre aceste state membre, în care se află bunurile care compun succesiunea sa, în timp ce succesibilii săi au reședința în aceste două state membre, intră în sfera noțiunii de „succesiune cu elemente de extraneitate”. Ultima reședință obișnuită a defunctului în sensul acestui regulament trebuie să fie stabilită de autoritatea sesizată cu privire la succesiune numai în unul dintre statele membre menționate.

Cu privire la a doua întrebare

46 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că notarii lituanieni pot fi considerați „instanțe judecătorești” în sensul acestui regulament.

47 Potrivit articolului 3 alineatul (2) primul paragraf din Regulamentul nr. 650/2012, o autoritate nejudiciară sau un profesionist din domeniul juridic competenți în materie de succesiuni intră în sfera noțiunii de „instanță judecătorească”, în sensul acestei dispoziții, în cazul în care exercită atribuții judiciare sau acționează pe baza delegării de competențe de către o autoritate judiciară sau acționează sub controlul unei autorități judiciare, cu condiția să ofere garanții în ceea ce privește imparțialitatea și dreptul tuturor părților de a fi audiate și cu condiția ca hotărârile pronunțate de aceștia în temeiul legii statului membru în care își exercită activitatea să poată face obiectul unei căi de atac sau al unui control de către o autoritate judiciară și să aibă o forță și un efect similare cu cele ale unei hotărâri a unei autorități judiciare privind aceleași aspecte.

48 În plus, din considerentul (20) al Regulamentului nr. 650/2012 reiese că, în cadrul acestui regulament, termenul de „instanță judecătorească” ar trebui să aibă un sens larg, incluzând și notarii, atunci când exercită atribuții judiciare în anumite chestiuni de succesiuni.

49 Pe de altă parte, trebuie precizat că lipsa notificării referitoare la exercitarea de către notari a unor atribuții judiciare, prevăzută la articolul 3 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 650/2012, de către un stat membru, nu este determinantă în ceea ce privește calificarea drept „instanță judecătorească” a acestor notari (Hotărârea din 23 mai 2019, WB, C-658/17, EU:C:2019:444, punctul 64).

50 De asemenea, trebuie amintit că Regulamentul nr. 650/2012 precizează la articolul 3 alineatul (2) că noțiunea de „instanță judecătorească” în sensul acestui regulament include nu numai autoritățile judiciare, ci și toate celelalte autorități și profesioniști din domeniul juridic competenți în materie de succesiuni, care exercită atribuții judiciare și care îndeplinesc condițiile stabilite de aceeași dispoziție (Hotărârea din 23 mai 2019, WB, C-658/17, EU:C:2019:444, punctul 40).

51 În această privință, Curtea a arătat deja că o autoritate exercită atribuții judiciare atunci când aceasta este susceptibilă să fie competentă în cazul unei contestații în materie de succesiuni. Criteriul menționat se aplică independent de natura contencioasă sau necontencioasă a procedurii de eliberare a unui certificat de moștenitor (Hotărârea din 23 mai 2019, WB, C-658/17, EU:C:2019:444, punctul 56).

52 Or, în speță, trebuie să se constate că, potrivit articolului 1 din Legea privind notariatul, notarilor lituanieni li se conferă dreptul să ateste din punct de vedere juridic drepturi subiective care nu sunt contestate.

53 De aici pare să rezulte, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 81 din concluziile sale, că un notar lituanian nu este competent să soluționeze aspecte asupra cărora părțile nu sunt de acord și că nu are prerogativa să stabilească elemente de fapt care nu sunt clare și evidente și nici să se pronunțe asupra unor aspecte contestate.

54 Astfel, este necesar să se considere că, sub rezerva unei verificări de către instanța de trimitere, eliberarea unui certificat național de moștenitor de către notarii lituanieni nu presupune exercitarea unor atribuții judiciare.

55 În aceste condiții, având în vedere termenii articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012, calitatea de „instanță judecătorească”, în sensul acestei dispoziții, poate decurge de asemenea din faptul că autoritățile și profesioniștii vizați acționează pe baza delegării sau acționează sub controlul unei autorități judiciare. Revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă această situație este valabilă în privința notarilor lituanieni atunci când eliberează un certificat național de moștenitor.

56 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, notarii lituanieni nu exercită atribuții judiciare cu ocazia eliberării unui certificat național de moștenitor. Cu toate acestea, revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă acești notari acționează pe baza delegării sau acționează sub controlul unei autorități judiciare și, în consecință, pot fi calificați drept „instanțe judecătorești” în sensul aceleiași dispoziții.

Cu privire la a treia întrebare

57 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă, în cazul în care ar considera că notarii lituanieni pot fi calificați drept „instanțe judecătorești” în sensul Regulamentului nr. 650/2012, certificatul de moștenitor pe care îl eliberează poate fi considerat

„hotărâre” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012 și dacă, în scopul eliberării lui, acești notari pot aplica normele privind competența prevăzute în capitolul II din regulamentul menționat.

58 Potrivit articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012, „hotărâre” înseamnă orice hotărâre în materie de succesiuni pronunțată de o instanță judecătorească dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acesteia.

59 Din această dispoziție rezultă că singura condiție prevăzută de regulamentul menționat pentru ca un act să poată fi calificat drept „hotărâre” este ca el să fie pronunțat de o „instanță judecătorească” în sensul articolului 3 alineatul (2) din respectivul regulament.

60 În consecință, în cazul în care instanța de trimitere ar considera că notarii lituanieni pot fi calificați drept „instanțe judecătorești” în sensul articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012, certificatul de moștenitor eliberat de unul dintre acești notari poate fi calificat drept „hotărâre” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din regulamentul menționat.

61 În ceea ce privește normele privind competența, Curtea a statuat că Regulamentul nr. 650/2012, în special articolul 4 din acesta, determină competența internațională referitoare la procedurile care vizează măsuri privind succesiunea în ansamblul său, cum ar fi, printre altele, eliberarea certificatelor naționale de moștenitor, independent de natura contencioasă sau necontencioasă a acestor proceduri, astfel cum rezultă și din considerentul (59) al acestui regulament (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iunie 2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, punctele 44 și 45).

62 Astfel cum decurge din cuprinsul considerentului (22) al Regulamentului nr. 650/2012, atunci când notarii exercită atribuții judiciare sau acționează pe baza delegării ori acționează sub controlul unei autorități judiciare, ei intră sub incidența normelor în materie de competență prevăzute în capitolul II din acest regulament, iar hotărârile pe care le pronunță ar trebui să circule în conformitate cu dispozițiile privind recunoașterea, forța executorie și executarea hotărârilor judecătorești, prevăzute în capitolul IV din acest regulament.

63 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care instanța de trimitere ar considera că notarii lituanieni pot fi calificați drept „instanțe judecătorești” în sensul acestui regulament, certificatul de moștenitor pe care îl eliberează poate fi considerat „hotărâre” în sensul acestei dispoziții, astfel încât, în scopul eliberării lui, acești notari pot aplica normele privind competența prevăzute în capitolul II din regulamentul menționat.

Cu privire la a patra întrebare

64 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă articolele 4 și 59 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretate în sensul că un notar dintr-un stat membru, care nu este calificat drept „instanță judecătorească” în sensul acestui regulament, poate, fără a aplica normele generale privind competența prevăzute de regulamentul menționat, să elibereze certificatele de moștenitor și dacă acestea din urmă trebuie considerate ca fiind „acte autentice” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (i) din același regulament, care produc efecte în celelalte state membre.

65 Mai precis, prin intermediul primei părți a acestei a patra întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, pentru a asigura unitatea unei succesiuni, în cazul în care notarii lituanieni nu ar fi calificați drept „instanțe judecătorești” în sensul Regulamentului nr. 650/2012, ei intră sub incidența

normelor în materie de competență prevăzute în capitolul II din Regulamentul nr. 650/2012, intitulat „Competența”, și dacă, înainte de a elibera un certificat național de moștenitor, aceștia trebuie să stabilească ce instanțe ar fi eventual competente în temeiul dispozițiilor menționate.

66 În această privință, din formularea clară a considerentului (22) al Regulamentului nr. 650/2012 reiese că, atunci când notarii nu exercită atribuții judiciare, ei nu intră sub incidența normelor în materie de competență jurisdicțională.

67 În plus, astfel cum a statuat deja Curtea, articolul 4 din acest regulament determină competența internațională a instanțelor judecătorești ale statelor membre referitoare la procedurile care vizează măsuri privind succesiunea în ansamblul său (Hotărârea din 21 iunie 2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, punctul 44). În schimb, autoritățile nejudiciare nu sunt vizate de dispozițiile capitolului II din Regulamentul nr. 650/2012 referitoare la normele privind competența.

68 Prin urmare, este necesar să se arate că, în cazul în care instanța de trimitere ar considera că notarii lituanieni nu pot fi calificați drept „instanțe judecătorești” în sensul articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012, acești notari nu ar fi supuși normelor privind competența jurisdicțională prevăzute de Regulamentul nr. 650/2012 și nici nu ar trebui să stabilească ce instanțe ar fi eventual competente să se pronunțe, în temeiul dispozițiilor capitolului II din același regulament.

69 Pe de altă parte, principiul unității succesiunii nu este absolut, astfel cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 79 din concluziile sale. Regulamentul nr. 650/2012 vizează situația în care autoritățile mai multor state membre intervin în aceeași succesiune. Din articolul 13 din acest regulament reiese că el admite că, atunci când moștenitorii sau legatarii au reședința obișnuită într-un alt stat membru decât cel în care este sau va fi soluționată succesiunea, autoritățile statului membru în care au reședința obișnuită pot să primească declarații cu privire la succesiune. Aceasta răspunde obiectivului regulamentului menționat, care urmărește să simplifice viața moștenitorilor și a legatarilor, astfel cum reiese din considerentul (32) al aceluiași regulament.

70 Această interpretare nu este infirmată de articolul 64 din Regulamentul nr. 650/2012, referitor la eliberarea certificatului european de moștenitor, care are ca obiect să precizeze că normele privind competența cuprinse la articolele 4, 7, 10 și 11 din același regulament sunt aplicabile nu numai instanțelor judecătorești în sensul articolului 3 alineatul (2) din regulamentul menționat, ci și celorlalte autorități care, în temeiul legislației interne, sunt competente în materie de succesiuni. Astfel, certificatul european de moștenitor, care a fost creat prin Regulamentul nr. 650/2012, beneficiază de un regim juridic autonom, stabilit prin dispozițiile capitolului VI din acest regulament (Hotărârea din 21 iunie 2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, punctul 46).

71 Instanța de trimitere, prin intermediul celei de a doua părți a celei de a patra întrebări, ridică, în plus, problema calificării certificatului național de moștenitor drept „act autentic” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (i) din Regulamentul nr. 650/2012, precum și pe cea a efectelor acestuia.

72 Articolul 3 alineatul (1) litera (i) din Regulamentul nr. 650/2012 definește „actul autentic” ca fiind un document în materie de succesiuni întocmit sau înregistrat în mod formal ca act autentic într-un stat membru și a cărui autenticitate, pe de o parte, se referă la semnătura și la conținutul actului autentic și, pe de altă parte, a fost stabilită de o autoritate publică sau de autoritate abilitată în acest sens de către statul membru de origine.

73 În plus, din considerentul (62) al acestui regulament reiese că trebuie adoptată o interpretare autonomă a conceptului de „caracter autentic”, care să corespundă unei serii de elemente, printre care autenticitatea actului, cerințele de formă ale actului, competențele autorității care întocmește actul și procedura utilizată pentru întocmirea actului. Caracterul autentic ar trebui să privească de asemenea elementele de fapt înscrise în actul autentic de autoritatea în cauză, precum faptul că părțile indicate s-au înfățișat la data indicată în fața autorității respective și că acestea au făcut declarațiile indicate.

74 Revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă elementele menționate sunt întrunite. Cu toate acestea, deși respectiva instanță este singura competentă să aprecieze faptele în discuție în litigiul principal și să interpreteze legislația națională, în cadrul unei trimiteri preliminare, Curtea, chemată să ofere răspunsuri utile instanței naționale, este competentă să dea indicații întemeiate pe dosarul de care dispune.

75 În speță, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 87 din concluziile sale, certificatul de moștenitor este un act autentic potrivit dreptului național și, astfel cum reiese din articolul 26 din Legea privind notariatul, notarii sunt competenți să elibereze certificate referitoare la o succesiune, care conțin elemente ce sunt considerate ca fiind stabilite.

76 Prin urmare, sub rezerva verificărilor pe care trebuie să le efectueze instanța de trimitere, un certificat național de moștenitor precum cel în discuție în litigiul principal pare să îndeplinească condițiile prevăzute la articolul 3 alineatul (1) litera (i) din Regulamentul nr. 650/2012.

77 În cazul în care instanța de trimitere ar considera că acest certificat constituie un act autentic, în sensul dispoziției menționate, este necesar să se arate, în ceea ce privește efectele lui, în primul rând, că din articolul 59 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 650/2012 reiese că actele autentice întocmite într-un stat membru au aceleași efecte probatorii în alt stat membru pe care le au în statul membru de origine sau efectele cele mai apropiate. În această privință, în cuprinsul considerentului (61) al acestui regulament se precizează că, atunci când se stabilesc efectele probatorii sau efectele cele mai apropiate ale unui anumit act autentic într-un alt stat membru, ar trebui să se facă trimitere la natura și la amploarea efectelor probatorii ale actului autentic în statul membru de origine. În consecință, legea statului membru de origine va fi cea care va stabili ce efecte probatorii ar trebui să aibă un anumit act autentic într-un alt stat membru.

78 În plus, în conformitate cu articolul 59 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 650/2012, pentru a utiliza un act autentic într-un alt stat membru, este posibil să se solicite autorității care întocmește actul autentic în statul membru de origine să completeze formularul corespunzător celui care figurează în anexa 2 la Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 1329/2014 al Comisiei din 9 decembrie 2014 de stabilire a formularelor menționate în Regulamentul nr. 650/2012 (JO 2014, L 359, p. 30).

79 În al doilea rând, în temeiul articolului 60 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012, executarea unui act autentic care este executoriu în statul membru de origine este încuviințată în alt stat membru în conformitate cu procedura prevăzută la articolele 45-58 din regulamentul menționat.

80 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a patra întrebare preliminară că articolele 4 și 59 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretate în sensul că un notar dintr-un stat membru, care nu este calificat drept „instanță judecătorească” în sensul acestui regulament, poate, fără a aplica normele generale privind competența prevăzute de regulamentul menționat, să elibereze certificatele naționale de moștenitor. În cazul în care instanța de trimitere consideră că aceste certificate îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 3 alineatul (1) litera (i) din același regulament și, prin urmare, pot fi considerate ca fiind „acte autentice” în sensul acestei dispoziții, acestea produc, în celelalte state membre, efectele pe care articolul 59 alineatul (1) și articolul 60 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012 le atribuie actelor autentice.

Cu privire la a șasea întrebare

81 Prin intermediul celei de a șasea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 4, 5, 7 și 22 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretate în sensul că voința lui *de cuius* și acordul dintre succesibilii săi pot conduce la stabilirea unei alte instanțe competente în materie de succesiuni și la aplicarea unei alte legi succesorale a unui stat membru decât cele care ar rezulta din aplicarea criteriilor stabilite de acest regulament.

82 În ceea ce privește stabilirea instanței competente în materie de succesiuni, trebuie arătat că articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 stabilește o normă generală potrivit căreia instanțele judecătorești din statul membru în care defunctul își avea reședința obișnuită în momentul decesului sunt competente să hotărască cu privire la succesiune în ansamblul său, în timp ce articolul 5 alineatul (1) din acest regulament conține dispoziții care derogă de la norma generală menționată și admite posibilitatea părților din procedura succesorală de a conveni că sunt competente instanțele unui alt stat membru decât cel care ar rezulta din aplicarea criteriilor stabilite de acest regulament.

83 Conform articolului 5 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012, părțile la procedură pot conveni ca instanțele judecătorești ale statului membru a cărui lege a fost aleasă de către defunct pentru a se aplica succesiunii sale în temeiul articolului 22 din același regulament să aibă competență exclusivă de a se pronunța cu privire la orice chestiune referitoare la succesiune.

84 Articolul 5 alineatul (2) și articolul 7 din Regulamentul nr. 650/2012 precizează condițiile de formă care trebuie îndeplinite pentru ca acordul de alegere a forului să fie valabil. În special, din articolul 5 alineatul (2) și din articolul 7 litera (b) din acest regulament reiese că un astfel de acord trebuie redactat în scris, datat și semnat de părțile la procedură sau că aceste părți trebuie să fi recunoscut în mod expres competența instanței judecătorești sesizate, astfel cum se prevede la articolul 7 litera (c) din regulamentul menționat.

85 În speță, deși din dosarul de care dispune Curtea nu reiese că părțile la procedura succesorală au încheiat un acord în conformitate cu condițiile menționate mai sus, pentru a conferi o competență exclusivă instanțelor lituaniene, instanța de trimitere arată că soțul supraviețuitor al defunctei, de cetățenie germană și care locuia cu ea în Germania la data decesului său, a declarat că este de acord cu o asemenea competență.

86 Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 121 din concluziile sale, revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă o declarație de acest tip are, în procedura principală, un efect atributiv de competență, în sensul articolului 7 litera (c) din Regulamentul nr. 650/2012.

87 De altfel, trebuie amintit că, astfel cum rezultă din cuprinsul considerentului (29) al Regulamentului nr. 650/2012, acesta din urmă nu trebuie interpretat în sensul că împiedică părțile să soluționeze succesiunea pe cale amiabilă, în afara oricărui litigiu, într-un stat membru ales de ele, în cazul în care acest lucru este posibil în temeiul dreptului statului membru respectiv și chiar dacă legea aplicabilă succesiunii nu este legea acestui din urmă stat.

88 În ceea ce privește problema dacă voința lui *de cuius*, precum și acordul dintre succesibilii săi pot conduce la aplicarea unei legi succesorale a unui alt stat membru decât cel care ar rezulta din aplicarea criteriilor stabilite de Regulamentul nr. 650/2012, trebuie arătat că, în temeiul articolului 22 alineatul (1) primul paragraf, intitulat „Alegerea legii”, o persoană poate să aleagă ca legea care să se aplice succesiunii sale în ansamblu să fie legea statului a cărui cetățenie o deține în momentul acestei alegeri sau la data decesului. În plus, alineatul (2) al acestui articol 22 precizează că alegerea menționată trebuie să fie exprimată în mod explicit, printr-o declarație sub forma unei dispoziții pentru cauză de moarte, sau trebuie să rezulte din clauzele unei astfel de dispoziții.

89 Astfel cum a arătat Comisia în observațiile sale scrise, articolul 22 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în lumina considerentului (39) al acestuia din urmă, potrivit căruia alegerea legii poate rezulta din clauzele unei dispoziții pentru cauză de moarte, mai ales atunci când defunctul a făcut trimitere la prevederi specifice din legea statului a cărui cetățenie o deține.

90 În speță, dat fiind că legea lituaniană este legea statului membru a cărui cetățenie o avea defuncta la data decesului său, această lege putea fi aleasă în mod valabil în temeiul articolului 22 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012. În această privință, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă o astfel de alegere rezultă din clauzele testamentului în discuție în litigiul principal, conform articolului 22 alineatul (2) din acest regulament.

91 În plus, din dosarul de care dispune Curtea reiese că respectivul testament a fost întocmit în Lituania la 4 iulie 2013, înainte de intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 650/2012, și că decesul persoanei în cauză a avut loc după data de 17 august 2015, și anume după data intrării în vigoare a normelor prevăzute de acest regulament. Astfel, dispozițiile tranzitorii, prevăzute la articolul 83 din Regulamentul nr. 650/2012, pot fi de asemenea relevante, în conformitate cu alineatul (1) al articolului menționat.

92 Alineatul (2) al articolului 83 din regulamentul menționat vizează cazurile în care defunctul a ales legea aplicabilă succesiunii sale înainte de data de 17 august 2015. Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 102 din concluziile sale, această dispoziție urmărește să protejeze voința testatorului și, pentru ca această alegere să fie valabilă, ea trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute de dispoziția menționată. În schimb, alineatul (4) al acestui articol reglementează cazurile în care o dispoziție pentru cauză de moarte nu cuprinde o astfel de alegere.

93 Mai precis, potrivit alineatului (4) menționat, în cazul în care o dispoziție pentru cauză de moarte a fost făcută înainte de data de 17 august 2015, în conformitate cu legea pe care defunctul putea să o aleagă în conformitate cu prezentul regulament, se consideră că acea lege a fost aleasă ca lege aplicabilă succesiunii.

94 Această dispoziție este aplicabilă în speță, din moment ce, pe de o parte, testamentul în discuție în litigiul principal a fost redactat înaintea datei de 17 august 2015 și, pe de altă parte, legea lituaniană putea fi aleasă, conform articolului 22 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 650/2012, dat fiind că defuncta deținea cetățenia lituaniană în momentul în care a fost redactat acest testament. În consecință, această lege, în conformitate cu care a fost redactat testamentul menționat, este considerată a fi fost aleasă ca lege aplicabilă succesiunii în discuție în litigiul principal.

95 În această privință, în sfârșit, trebuie amintit că, astfel cum reiese din cuprinsul considerentului (27) al acestui regulament, normele acestuia din urmă sunt concepute astfel încât să asigure faptul că autoritatea care se ocupă de succesiune va aplica, în cele mai multe situații, propria lege.

96 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a șasea întrebare că articolele 4, 5, 7, și 22, precum și articolul 83 alineatele (2) și (4) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretate în sensul că voința lui *de cuius* și acordul dintre succesibilii săi pot conduce la stabilirea unei alte instanțe competente în materie de succesiuni și la aplicarea unei alte legi succesorale a unui stat membru decât cele care ar rezulta din aplicarea criteriilor stabilite de acest regulament.

Cu privire la cheltuielile de judecată

97 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) **Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor trebuie interpretat în sensul că o situație în care defunctul, resortisant al unui stat membru, avea reședința în alt stat membru la data decesului său, dar nu rupsese legăturile pe care le avea cu primul dintre aceste state membre, în care se află bunurile care compun succesiunea sa, în timp ce succesibilii săi au reședința în aceste două state membre, intră în sfera noțiunii de „succesiune cu elemente de extraneitate”. Ultima reședință obișnuită a defunctului în sensul acestui regulament trebuie să fie stabilită de autoritatea sesizată cu privire la succesiune numai în unul dintre statele membre menționate.**

2) **Articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, notarii lituanieni nu exercită atribuții judiciare cu ocazia eliberării unui certificat național de moștenitor. Cu toate acestea, revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă acești notari acționează pe baza delegării sau acționează sub controlul unei autorități judiciare și, în consecință, pot fi calificați drept „instanțe judecătorești” în sensul aceleiași dispoziții.**

3) **Articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care instanța de trimitere ar considera că notarii lituanieni pot fi calificați drept „instanțe judecătorești” în sensul acestui regulament, certificatul de moștenitor pe care îl eliberează poate fi considerat „hotărâre” în sensul acestei dispoziții, astfel încât, în scopul eliberării lui, acești notari pot aplica normele privind competența prevăzute în capitolul II din regulamentul menționat.**

4) **Articolele 4 și 59 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretate în sensul că un notar dintr-un stat membru, care nu este calificat drept „instanță judecătorească” în sensul acestui regulament, poate, fără a aplica normele generale privind competența prevăzute de regulamentul menționat, să elibereze certificatele naționale de moștenitor. În cazul în care instanța de trimitere consideră că aceste certificate îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 3 alineatul (1) litera (i) din același regulament și, prin urmare, pot fi considerate ca fiind „acte autentice” în sensul acestei dispoziții, acestea produc, în celelalte state membre, efectele pe care articolul 59 alineatul (1) și articolul 60 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012 le atribuie actelor autentice.**

5) **Articolele 4, 5, 7, și 22, precum și articolul 83 alineatele (2) și (4) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretate în sensul că voința lui *de cuius* și acordul dintre succesibilii săi pot conduce la stabilirea unei alte instanțe competente în materie de succesiuni și la aplicarea unei alte legi succesorale a unui stat membru decât cele care ar rezulta din aplicarea criteriilor stabilite de acest regulament.**

Semnături